

LE PLAY VE ARDIÇLARI : YÜZYILI AŞAN BAŞARI (*)

Yazan : Philippe PERIER

Çeviren : Özer OZANKAYA

Société Internationale des Etudes Pratiques d'Economie Sociale (= Uluslararası Pratik İktisat İncelemeleri Derneği) 27 Kasım 1856 da, Fréreric Le Play'in öncülüğü ile resmen kurulmuştu. Derneğin amacı, monografik gözlem metoduyla araştırmalar yapmaktı; bu metod derneğin kurucusu olan Le Play tarafından geliştirilmiş ve **Les Ouvriers Européens** (Avrupa İşçileri) adlı tanınmış yapıtında örneğini bulmuştur. Benim bildiğime göre bu dernek, mevcut sosyolojik kuruluşların en eskisidir ve yüzüncü yılını yaşayan yalnız o olmuştur. Kurucusu, sanılabileceği gibi, derneğin ilk başkanı değildi; şüphe yok ki bu, O'nun büyük tevazu'unun bir belirtisiydi. İlk başkan, adı başlı başına bir program olan Dr. Willermé idi; Dr. Willermé'nin 1840'da yayınlanan, işçi koşulları incelemesi medeni dünyayı dehşetler içinde bıraktı ve Fransa'da kabul edilmiş işçileri koruyucu kanunların ilkinin çıkmasına yol açtı.

Bundan dolayı, daha başlangıcındanberi Le Play okulu, amacının, sosyal reformlar için gerekli pratik sonuçlara varmak üzere bir bilimsel araştırma grubu gibi çalışmak olduğunu açıkladı. Bu iki yanlı amaç, günümüze kadar, hareketin tanıtıcı özelliği olmakta devam etmiş, oysa Auguste Comte'un fikirleri üzerine kurulu düşünce okulu, kendisini çok geniş kapsamlı, soyut, hatta felsefi düşüncelere hasretmiştir. Comte'un ortaya attığı 'sosyoloji' terimi bile, bilim dünyasında, gerçeklerin dışında bir bilim anlayışıyla öylesine karışmıştır ki, ister istemez Fransız sosyoloji okulunu, yani Durkheim okulunu hatırlatmaktadır. Le Play ve O'nun hemen arkasından gelen ardıçları ise bu terimi asla kullanmadılar; bunun yeri-

(*) Bu yazı, UNESCO tarafından yayımlanan *International Social Science Journal* Vol. XII, No. 1, 1960, ss. 103-109 dan alınarak dilimize çevrilmiştir.

ne, daima günlük hayata yakınlığı, her türlü faaliyetleri içinde, erkek veya kadın her türlü insanla teması ifade eden «sosyal bilim» terimini kullandılar.

Bu bakış açısının, Le Play okulu için elverişli yanları olduğu gibi sakıncaları da vardı. Elverişli yanları şunlardı: her çevreden insanı çekebilmesi; gerçekten, hem bilimsel araştırmayı tercih edenleri, hem sosyal aksiyonu tercih edenleri ve hem de değişik ölçülerde her ikisine de önem verenleri kendine çekiyordu. Sosyal düzen içinde, meslek sahibi kimseler ve düşünürler arasında bu ilginin varlığı ikinci elverişli şartı teşkil ediyordu. Kullanılan saha araştırmaları metodu sayesinde toplum gerçekleriyle ve toplumun karmaşık yapısıyla sürekli temas halinde olma ise üçüncü elverişli husustu.

Fakat okul, üstesinden gelmek zorunda olduğu ciddi engellerle de karşı karşıya idi. Bir ara sosyal aksiyon amacı, bilimsel araştırma amacından daha üstün yer tutmağa başladı ve asıl amaçtan uzaklaşma tehlikesi belirdi. Bu tehlike öyle bir sınıra ulaştı ki, 1882 de Le Play'in ölümünden sonra **La Réforme Sociale** (Sosyal Reform) adlı derginin yayıncısı olan Demolins, aksiyoncular tarafından bütün görevlerinden alındı. Bunun üzerine Abbé de Tourville, Demolins ve daha bir çokları, kendilerini serbestçe bilimsel yöne verebilmek amacıyla, 1886 da gruptan ayrılarak **La Science Sociale** (Sosyal Bilim) adlı yeni bir dergi etrafında toplandılar.

Le Play'in bu genç ardıçlarının ve onların 1904 de kurduğu Société Internationale de Science Sociale (Uluslararası Sosyal Bilim Derneği)'nin dinamizmine ve iki grubun 1945 de birleşmesine kadar **La Réforme Sociale**'in yapmakta devam ettiği değerli çalışmalara rağmen, Le Play okulu, biraz sonra göreceğimiz gibi tamamiyle haksız bir şekilde kendisine yöneltilen, aşırı muhafazakâr zihniyete sahip sosyal reformcular topluluğu olmak ithamından bir türlü kurtulamamıştır.

Uzun süre sâf entellektüeller bilimi olarak kaldığından, Auguste Comte'un anlayışına göre gelişen 'sosyoloji'nin, Le Play okulu gibi dar anlamda bilim adamlarının yanında aksiyon adamlarına ve pratik kimselere de yer veren akımlara rağmen üniversitelerde gelişme göstermesi şaşılacak bir şey değildir. Kaldı ki Cermen ve Anglo - sakson ülkelerindekinin aksine, Napolyon merkeziyetçiliği, devlete üniversite açma ve programları hazırlama tekeline verdiği ülkelerde durumun başka türlü olması da mümkün değildi. Diploma

(bu Mandarinler rozeti) almak zorunluluğu 'resmi sosyoloji'yi herkes için mecburi kıldı. Böylece 1882'de Le Play'in yüksek sesi artık duyulmaz olduğunda, bu sessizlik, üniversite çevrelerinde kendi eserinin ve ardıçlarının eserlerinin üzerine de çöktü. Ardıçları üniversite mensubu değildiler; fakat olmak isteselerdi bile, uymaz (non - conformist) metodlar ve doktrinlerin potansiyel bulucuları olduklarından, büyük güçlüklerle karşılaşacakları muhakkaktı. Bu yüzden Le Play okulu, resmi ünvanların verdiği ayrıcalığa hiçbir zaman kavuşamadı.

Bununla beraber Le Play, yaşadığı sürece büyük bir prestije sahip olmuştur. 1806 da Honfleur yakınında dünyaya gelen bu Ecole Polytechnique ve Ecole des Mines mezunu sıradan bir kimse değildi. Kimsenin boy ölçüşemiyeceği bir çalışma gücü vardı: Ecole des Mines'de ikinci sınıfı, 'okulun kuruluşundanberi hiç kimsenin, hatta üçüncü sınıfta bulunanların bile alamadığı kadar' takdir ve mükâfatlar alarak bitirmişti (1). Fizik gücü de aynı ölçüdeydi: Almanya'daki ilk inceleme gezisinde yaya olarak altı ayda 4250 mil yol yürümüştü (2).

1829 ile 1854 yılları arasında, metalürji alanında müşavir - mühendis olarak çalışması, kendisine hemen her yıl, İspanya'dan Sibirya'ya, İsveç'ten Balkanlar'a kadar bütün Avrupa'da çok geniş geziler yapmak imkânını verdi. 1830 ihtilâli, bir sosyolog olarak Le Play üzerinde silinmez izler bıraktı: toplumsal dertlerin nedenlerini, bilimsel gözlem yoluyla, tıpkı fizik veya kimya olaylarında olduğu gibi, aramak suretiyle başıbozukluğu ve ızdırapları önlemek muhakkak ki mümkündü...

Böylece, safha safha, Le Play, jeolojiden çıkardığı bir metodu, insan gruplarına uyguladı: tam ve normal bir örneğin, yerinde gözlenmesi. En basit ve en sürekli insan grubu işçinin ailesi olduğundan, Le Play, bu ailelerin bütçelerini inceliyerek böyle gruplarda ortaya çıkan bütün olaylara nüfuz etmenin mümkün olacağı inancına vardı.

Bu yoldan giderek, 300 kadar monografi için temel bilgi topladı. Bunların en önemlileri, 1855 de yayınlanan ve Le Play'e derhal

(1) Dr. Albert Le Play, «Souvenirs sur F. Le Play,» *Recueil d'études sociales à la mémoire de Frédéric Le Play*, Paris H. ve J. Picard, 1956, 300 s. Centre National de la Recherche Scientifique'in işbirliği ile çıkarılmıştır.

(2) F. Le Play, *Voyage en Europe, 1829 - 1854*, Paris, Plon, 1899.

şöhret sağlıyan **Les Ouvriers Européens** adlı kitapta çıkmıştır. Kitabın okunması veya başvurulması hiç de kolay değildi, çünkü esas itibariyle, çok katı ve değişmez bir modele uyularak hazırlanan son derece ayrıntılı bütçelerden meydana geliyordu. Fakat her bütçeye açıklayıcı notlar eklenmişti; işte üstad başlıca buluşlarını bu notlar arasında vermektedir. Bu aileler arasındaki basit bir karşılaştırma, olaylar, türlü toplumsal teşkilatlanma tipleri ve aileyle çevresini birbirine bağlayan etki ve tepkiler arasındaki ilişkileri aydınlatmaktadır. Le Play İngiliz ailesi tipinden hareketle ve belli bir aile tipinin belli bir toplum tipine tekabül ettiği ilkesine dayanarak, örneğin İngiltere'nin toplumsal yapısını açıklamaya çalıştı. Monografiler, müreffeh aile örneklerini de kapsadığı için, gözlem yoluyla toplumsal refah ve fakirliği yöneltten şartları tesbit etmek mümkündü. Böylece Le Play, **Les Ouvriers Européens** adlı eserini, 1864 de **La Réforme Sociale en France** adlı eseri için kaynak - belge olarak kullanabildi.

Le Play'in, bilimsel araştırmanın ilkelerini ve metodlarını toplumsal olaylara uygulamadaki öncü eseri, bilgili çevrelerde takdir ediliyordu. **Les Ouvriers Européens**'in yayınlanması, bilim tarihinde bir dönüm noktası sayılabilir.

La Réforme Sociale en France'in yayınlanması Le Play'in hayatında yeni bir dönemin başlangıcı sayılır : arkadaşları O'nu, 1870 savaşıdan sonra kurulan Toplumsal Barış Birlikleri (*) gibi yayın ve propaganda kurumları yoluyla, bilimsel araştırmanın pratik uygulamalar için yapılması fikrini savunmaya teşvik ediyorlardı. Le Play bu kitabının yayınlanmasıyla birlikte bu fikri terketmiştir. **La Réforme Sociale en France**, **L'Organisation du Travail** ve bunları özetliyen veya yorumlayan başka eserleri, bugün bile üzerinde durulmasını gerektiren mükemmellikte bölümler ihtiva etmektedirler; fakat gözleme dayalı olmakla beraber, bu eserler bilimin alanı dışında kalan ve belli bir zamana ve yere bağlı olan, dolayısıyla bazı bakımlardan modası geçmiş bulunan, ahlâki ve felsefi mütalâalara da dayanmaktadır.

Bununla beraber, tepkici (= reaksiyoner) ve gerici ithamı, 1870 de, ferdiyetçi liberalizmin en güçlü olduğu bir sırada, iş verenleri, aşağıdaki altı toplumsal barış ilkesini uygulamadıkları takdirde işçi sınıflarının komünist olacağını söylüyerek uyaran bir kimseye yapılamamalıdır :

(*) Le Play okulu bu tarihte Toplumsal Barış Okulu adını almış bulunuyordu,

1. Karşılıklı taahhütlerin devamlılığı
2. Ücretler üzerinde tam bir karşılıklı anlaşma
3. Fabrika işinin ev ve tarım sanayileriyle ilgilendirilmesi
4. Tasarruf alışkanlığı
5. Aile ile ev arasında kopmaz bir bağ kurulması
6. Kadınlara saygı ve himaye (evli kadınlar evde kalmalı.) (1)

Şüphesiz o zamanlar Le Play'in, sendikacılığın sonraları oynayacağı rolü öngörmesi mümkün değildi; bu yüzden bir yandan zekâyâ, öte yandan da liberal düşünceye çok fazla yer verdi. Fakat ardiçları - de Tourville, Robert Pinot, Paul Bureau, de Rousiers gibi - siyaset dışında mesleki teşkilâtlanmanın en ateşli savunucuları oldular; sendikaların, işçilerin durumlarının düzelebilmesi için temel bir araç olduğunu savundular.

Başka bir önemli nokta da, bütçe kayıtlarına dayanan monografi metodunun yalnız ailelere uygulanmış olmasıydı. Le Play, hiç bir zaman daha geniş toplumsal grupların gözlenmesinde takip ettiği yolu açıkça belirtmemiştir. Yalnız metodundaki bu genişlemenin kaba bir taslağını **La Constitution de l'Angleterre** adlı kitabında vermiştir. Fakat hareket bir defa başlamıştı: Abbé Henri de Tourville (1842 - 1903) güçlü tahlilci zekâsını Le Play'in eserinin tümüne yöneltti ve ondan, 'La Nomenclature des Faits Sociaux' adlı makalesinde (1886 da **La Science Sociale**'de yayınlanmıştır) tanıttığı mükemmel bir araştırma aleti çıkardı. Bu alet aracılığıyla, aileden tutunuz Devlete ve hatta uluslararası topluluklara kadar her türlü insan grubunun incelenmesi mümkündü. Amerikan sosyologu Sorokin, Le Play okulunun 'sosyal olayların incelenmesinde gerçek bir bilimsel metod yarattığını' söylerken bu gelişmiş metottan bahsetmekteydi (2).

Le Play'in aileleri ve toplumları sınıflandırmada kullandığı ölçü tamamiyle dış ve maddi bir ölçüydü: aile mülkünün mirasla intikal etme şekli. De Tourville, Demolins ve **La Science Sociale**'de çalışan grubun öteki üyeleri, toplumsal tipleri sınıflandırmada, onların zihni tavırlarını da açıklayabilecek, çok daha ileri bir ölçü bulmaya çalıştılar. Bu çaba onları, psiko - sosyolojik bir meseleyle

(1) *L'Organisation du Travail*. 1870.

(2) Sorokin, *Les Théories Sociologiques Contemporaines*, I, Vol, Paris, 1938 (René Verrier'in çevirisi.)

karşı karşıya getirdi: insanların eğitim yoluyla yetiştirilmesi - aile, okul, iş, sendika veya dernek, mahalli topluluk kanalıyla, türlü toplumsal sınıflar arasındaki temaslar yoluyla; veya seçkinlerin, din adamlarının faaliyetleriyle; kamu oyu, devlet, hatta dünya - toplumu kanalıyla eğitim. (de Tourville, 20. yüzyılın başında, dünyadaki bölünmelerin artık maziye karışmakta olduğunu, 'bundan böyle dünyanın tek ve sıkı sıkıya birbiriyle bağlı birimlerden kurulu bir bütün teşkil ettiğini' çok açık bir şekilde belirtmişti.)

Le Play, Doğu ile Batı, ata - erkil aile anlayışı ile bireyci aile anlayışı arasındaki geniş farka kısaca dokunmuştu (3). Bu fikri geliştiren de Tourville ve **La Science Sociale** grubu, toplum dünyasının kutupları olarak bir 'cemaat tipi', bir de 'bireyci tip' tanımı getirdiler: cemaat tipinde insanlar, geniş ölçüde, passif bir şekilde gruba dayanmaktadırlar; bireyci tipte ise insan, kişiliğini duyurarak, serbest teşebbüs ruhu içinde, toplumsal hayat için temel önemde olan gruplarla işbirliği yapar. Bu sentetik bakış açısı, hem bilimsel bakımdan (olayların açıklanmasında, sosyolojik kanunların bulunmasında ve grupların sınıflandırılmasında), hem de pratik açıdan (içinde yaşadığımız dünyayı anlamamızı sağlamada, kendimizi ona uydurmada, ve etkili sosyal reformlara götüren faaliyetlere yöneltmede) son derece faydalı oldu.

De Tourville, hayatını, arkadaşlarını bireyci olarak yetiştirmekle geçirdi. Başlıca ardıcı olan Demolins, kendisini Fransız eğitim sistemini düzeltmeğe adadı ve Anglo - Saksonlar ve yeni eğitim şekli üzerine yazdığı tanınmış kitapları, Fransa'daki 'yeni okullar'ın öncüsü ve 'scout' hareketinin (=yeni eğitim şeklinin demokratik bir yolla kabul edilmesi) ilk başarısının elde edildiği yer olan Ecole des Roches'un kurulmasına başlangıç teşkil etti. De Tourville'in ardıçlarının hemen hepsi, faaliyetleri veya yazılarıyla eğitim konusunu geniş şekilde işlemişlerdir.

Le Play okulunun, insanların pratik gereklere kendilerini uydurabilmelerine yardım etmek için eğitime büyük önem vermesi, Paul Bureau'yu, bir kongrede, sosyal bilimin «kurulu düzenin ko-

(3) Le Play okulunun metodu ve ulaştığı sonuçların genel bir değerlendirmesi için bkz.: Jean - Philippe Robert, *Deux Humanités* (Orient - Occident : Bloes Mondiaux), 1947 (Tükenmiştir), Société d'Economie et de Science Sociale, 8, rue d'Athènes, Paris adresinden inceleme amacıyla elde edilebilir. Yine bkz.: *Recueil d'études sociales, op. cit.* Henri de Tourville'in şahsi eserlerinin en yeni değerlendirmesi için bkz. : R. P. Marie - André Dieux, *Personnalité et Communauté : Henri de Tourville et le Monde Nouveau*, Paris, Bonne Presse, 1947.

runması, devam ettirilmesi ve geliştirilmesinin takip edilmeğe değer amaçlar olduğu» yolundaki bilinçsiz postülaya dayandığını ileri sürerek meslekdaşlarını hayretler içinde bırakmasına sebep olmuştur. Bana göre meselenin çözümü sosyal bilim ile sosyal sanat arasında kesin bir ayırım yapılmasıyla mümkündür. Sosyal bilim, her türlü postüladan kaçınmalı ve yalnızca gözleme dayanmalıdır; sosyal sanat ise, tersine, zorunlu olarak metafizik, ahlaki ve siyasi doktrinlere dayanmalı ve fert ve grup psikolojisini de hesaba katmalıdır.

Le Play okulu sosyal bilim ve sosyal reform ikili - akımına yer vermek ve onu teşvik etmekten bir an geri kalmamıştır. 1945 de Société d'Economie Sociale ile Société Intenationale de Science Sociale'in birleşmesi sırasında kabul edilen yeni isim, Société d'Economie et de Sciences Sociales, bu iki yönlü eğilimi zayıflattı ve yalnız bilimsel araştırma ve pratik uygulamalarla sınırlandırdı. Aynı araştırıcı sırayla her ikisiyle de ilgilenebilir; yeter ki, bu iki işlem arasındaki farkı görsün. Bir doktorun önce hastalığı teşhis etmesi (gözlem), ondan sonra onu iyi etmeğe çalışmasında olduğu gibi.

Sosyal reform konusunda Le Play okulu üyelerinin pek çoğu Katolikler arasından geliyordu, veya hiç değilse inanmış hıristiyanlardandı. Bu bakımdan, Sosyal Katolikliğin başlangıcında okulun çok belirli etkileri olmuştur. Fakat bu etki okulun doktrinlerinden, teorilerinden ve metotlarından çok, ilk olarak Le Play tarafından, bir profesör olarak değil, fakat Ural veya Hartz dağlarında veya Castille platosunda bizzat bulunarak, kullanılan disiplinli gözlem metodu vasıtasıyla olmuştur. Bu etki, aynı zamanda okulun kuruluşundanberi durmadan kaydettiği bilimsel ilerlemenin de bir sonucu olmuştur: yavaş ve yorucu bütçe metodu ile de Tourville'in 'Nomenclature'ü yardımı ile elde edilen sonuçları karşılaştırmak yeter.

Okulun bugünkü amacı, artık bir grubun, en ince ayrıntılarına varan bir fotoğrafını çekmekten çok başlıca bulguları, örneğin çok yönlü neden - sonuç ilişkilerini açıklayıcı mahiyette olanları aydınlatmaktır. Her türlü toplumsal sorun Nomenclature yardımıyla incelenebilir, fakat daima içinde cereyan ettiği gruplarda; yoksa soyut olarak veya genel terimlerle değil. Bundan ötürü Le Play okuluna göre sosyolojinin nihai amacı -şüphesiz **hiç bir zaman** ulaşılma-yan, fakat **daima** arkasından koşulan amacı - aile tiplerinin, türlü grupların veya sorunların gelişi güzel seçilmesi değil, mevcut bütün toplumsal tiplerin analiz ve sentez edilmesi ve sınıflandırılma-

sıdır: başka bir deyişle, özellikle ulusal tiplerin, fakat 'bölge', taşra veya özel bir geniş sanayi gibi, ulusal bir toplumun tipik değişikliklerini veya yönlerini teşkil eden mikro- tipleri veya halen oluşum içinde bulunan ve Theilard de Chardin'in 'eskatojik' ön - görüşüne göre herhalde oldukça ileri bir gelecekte ortaya çıkacak olan bir dünya toplumu makro - tipini de ihmal etmeksizin bu analiz, sentez ve sınıflandırmanın yapılmasıdır.

Toplumlar sürekli bir evrim içindedirler ve sosyolojinin çabalarının, bu açıdan bakıldığında, hep boşuna olacağından korkulabilir. Fakat gerçekte, bir ulusun toplumsal bakımdan şekillenmesi, yani onu şu veya bu şekilde hareket etmeğe yönelten, kökleri derinlerde bulunan özelliklerinin biçim verici rollerini görmesi, bir dereceye kadar istikrarlı olmaktadır. Bir defa tam bir inceleme yapıldı mı, bu uzun zaman, hatta kuşakları içine alacak kadar uzun bir dönem için, temel değişmeler gerektirmeksizin geçerliğini korur. Örneğin Fransa, İngiltere, Almanya ve Amerika Birleşik Devletleri, 1914 savaşından önce de Tourville ve ardıçları tarafından baştan başa incelenmiş bulunuyordu. Denilebilir ki, bu birinci dünya çalkalanmasına rağmen bu ülkeler, bir kuşak sonra, yani ikinci dünya savaşı sırasında, tamamiyle sözü edilen incelemelerden çıkarılabileceği şekilde hareket etmişlerdir.

1914 den önce Le Play okulu, geniş araştırmalar yoluyla toplumsal hayatın sorunlarını aydınlatan çok geniş bilgilere sahip bulunuyordu. Okulun bütün çalışmalarının 1907 de yayınlanan mükemmel bir özeti, Léon Poincard'ın **La Production, le Travail et le Problème Social dans tous les Pays au début du XX e Siècle** (1360 sayfa) adlı eseri, okulun başlıca başarılarından biri olarak kalmaktadır. Bu zaman içinde uzun bir metodolojik çalışmalar dizisi 'toplumsal yasa' ve 'toplumsal eğitim' kavramlarını, monografi uygulaması ve teorisini ve okulun istatistiğe karşı olan çok ihtiyatlı tutumunu aydınlatmış bulunuyordu; bu çalışmalar aynı zamanda analiz için gerekli izafet çerçevesini geliştirmiş, sentez için gerekli bir izafet çerçevesi yaratmış ve toplumları ve toplumsal grupları sınıflandırmada başvurulan türlü sistemleri aydınlatmıştı.

İki dünya savaşının yol açtığı insan ve para imkânlarının kıtlığı, devletin veya geniş vakıfların, uluslararası kurumların yardımlarına dayanmayan, bağımsız bilimsel araştırma çalışmalarını, hiç değilse büyük tahrip gören Batı ülkelerinde, güç bir duruma soktu. Le Play okulu, daha 1935 de, 1886 danberi biribirinden ayrılmış olan iki grubu, **La Réforme Sociale** ile **La Science Sociale**'i, bir ara-

ya getirip kaynaklarını bir elde toplamağa çalışmıştı. İki ayrı yayın organının yerini bir tane, **Les Etudes Sociales** aldı ve 1945 de birleşme tamamlandı. İkinci dünya savaşının tam eşiğindeyken, İtalya, Rusya, Almanya, Avusturya, Birleşik Krallık, Çin ve Japonya'da beliren meseleleri ve tehlikeleri özetleyen bir eser de yayınlandı (1).

Ancak son savaştan buyana, yabancı ülkelerle teması ve yabancı ülkelere seyahati güç ve pahalı kılan türlü engellere rağmen, Fransız grubu Le Play'in başka ülkelerdeki (Belçika, İtalya, İspanya, İsviçre, Türkiye, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri) ardıçlarıyla, özellikle Uluslararası Sosyoloji Enstitüsü'nün Roma ve Beaune Kongrelerinde, faydalı ilişkileri devam ettirebildi. Bundan dolayı, Le Play okulu 1956 da 100. yıldönümünü, kurucusunun hatırası için, bütün ülkeler sosyologlarının (2) işbirliği ile bir armağan yayınlamakla kutlamayı kararlaştırdığında, Paris'deki Centre National de la Recherche Sociologique işbirliği yapmağı kabul etti.

Bir insan olarak ferdi savunanlarla, her türlü behaneyi ileri sürerek, gerçekte ferdi ezmekte olanlar arasında bölünmüş bulunan ve gittikçe daha fazla birbirinden uzaklaşan iki kamptan teşekkül eden dünyamızda, Le Play okulunun katkısı önem taşımaktadır: sorunları duygusal muhtevalarından sıyrarak, istiyen herkese mükemmel bir entellektüel yetiştirme yolu açan ve maddi dünyanın artan karışıklıkları arasında değerli bir görüş genişliği kazandıran objektif gözlem metodu. Gerçekten 1890 dan itibaren, başlıca iki sosyal tip - bireyci ve toplumcu - sınıflandırmasıyla dünyamızın bugün tamamen açıklık kazanmış olan bölünmesine bilimsel bir izah getirmiştir. Bu izah hem günümüz şartlarına uymakta, hem de insanı aydınlatıcı ve rahatlatıcı olmaktadır. «Rahatlaticı» teriminin kullanılması yerindedir, çünkü herhangi bir sorun hakkında aydınlık bir görüşe sahip olmak iyimserlik, ya da en azından devamlı bir sükûnet kazandırır. Fırtınaların en şiddetli olduğu zamanlar bile.

(1) *Que se passe-t-il dans le monde?* 1934 den 1935 başlangıcına kadar *Société Internationale de Science Sociale'e* sunulan incelemeler.

(2) *Recueil d'études sociales à la mémoire de Frédéric Le Play, op. cit.*

Fakat Le Play tarafından ortaya atılan ve büyük bilim adamı Henri de Tourville tarafından mükemmelleştirilen bilimsel metodun unutulmaması birinci derecede önemli bir husustur. Sosyolojide soyut ve felsefi metot artık kullanılmaz olduktan buyana araştırma yapmak moda oldu. Fakat mahiyeti ne olursa olsun, hiç bir metod tek başına yeterli olamaz. İstatistikler, grafikler, örnekleme-ler ve soru kâğıtları, ortalığın temizlenmesini mümkün kılmakta, fakat sorunun özüne gitmemektedirler. Yalnız monografi metodu, neden - sonuç ilişkilerini takip etmeği ve bir grubun yapısı ve işle-yişini anlamayı mümkün kılmaktadır. Bu alanda Le Play okulu inkâr edilmez bir üstünlüğe, toplumsal hayatın tam bir bilimsel objektiflikle gözlenmesine başlıca önemi verenlerin bilmesi gereken yüz yılı aşan bir tecrübeye sahiptir (1).

-
- (1) Burada çok kısa bir şekilde açıklanan düşünceler, aynı yazarın *Les Etudes Sociales*'de çıkan şu makedelerinde enine . boyuna işlenmiştir : 'Nul n'est prophète dans son pays' (Septembre 1938); 'La Classification des types familiaux d'après Descamps' (Septembre 1939); 'La contribution de Paul Bureau à l'Ecole de Le Play' (Décembre 1948); 'L'Enquête mondiale sur les états de tension et la compréhension internationale' (Avril 1949); 'L'Education familiale et l'Ecole de Le Play' (Mai 1950); 'Promenade Sociale en Berry' (Décembre 1950); 'L'Etude des Groupements Sociaux d'après Léon Gérin' (Décembre 1951); 'Les débuts de la science sociale et Robert Pinot' (Mars 1952); 'Esquisse pour une enquête monographique sur la famille catalane' (Octobre 1953); 'Les valeurs sociales de l'Occident' (Juin 1954); 'Evolution et Rénovation de la Monographie dans l'école de Le Play' (Septembre 1955); 'De la doctrine sociale à l'action sociale' (Septembre 1956); 'Henri de Tourville : précurseur du P. Teilhard de Chardin' (Septembre 1958). *Les Etudes Sociales* dergisi ve bu yazıda adı geçen eserler Société d'Economie et de Sciences Sociales, 8, rue d'Athènes Paris, adresinden incelenmek üzere istenebilir,